

SELAHADDİN EYYUBÎ
VE
ARSLAN YÜREKLİ RICHARD
(3. Haçlı Seferinin Filistin Safhasının Romanı)

Walter Scott

Türkçesi:
Mehmed Halid

Yayına Hazırlayan:
Erol Kılınç

ÖTÜKEN

Walter Scott'un bu eserini
Mehmed Halid
Selahaddin Eyyubi ve Arslan Yürekli Richard
adıylâ tercüme edip önce
Sabah gazetesinde tefrika,
1328 [1910] yılında kitap halinde neşretmiş,
E. Kılınç da bugünkü nesil için yayına hazırlamıştır.

Sunuş

Ünlü İngiliz yazarlarından Walter Scott'un eserinden tercüme edilmiş bulunan bu tarihî hikâyedeki olayların geçtiği yer Filistin topraklarıdır ve ele alınmış olan olaylar Haçlı Muharebelerinin üçüncü seferiyle ilgilidir. Hikâyenin başlıca kahramanı, Hicretin 567 (Miladî 1171) yılında Mısır'da kurulmuş olan Eyyubî Devleti'nin kurucusu Selahaddin Eyyubî, diğer mühim bir şahsı da bahsedilen üçüncü seferin organizatörlerinden İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard'dır.

Haçlı Muharebelerinin en meşhuru olarak kabul edilen bu üçüncü seferdeki Haçlı saldırılarına karşı gerçekleştirdiği ulvî gazalarında ne kendisinin, ne de kılıcının yüzü dönmemişti Selahaddin Eyyubî'nin. O düşmanlarını perişan ettikten ve Taberiyye savaşında oldukça parlak bir şekilde onların üstesinden geldikten sonra, Kudüs-i Şerîf'i Haçlılardan geri almış, Kudüs Kralı Lui'yi kumandanlarıyla beraber esir etmiş, bu suretle mutaassıplar gürûhunun adını da, nişanını da yok etmişti. Bununla beraber adalet ve bağışlamanın gereklerini hiçbir zaman elden bırakmayarak cömert yaradılışlı ulu bir hükümdar olduğuna da ispat etmiştir.

Bu cengâver hamaset, adalet, kararlılık ve basîret, merhametlilik ve şefkat gibi yüksek niteliklerin hepsini kişiliğinde toplamıştı. Onun devrinde batulıların İslâm ülkelerinde gördükleri ümran ve medeniyet eserleri Avrupalıların medenileşme yoluna girmelerine sebep olmuştur. Bu yüzden onun ahlâkî yüksekliğinin hayranı Avrupalılar, Selahaddin'in adını cesaret ile özdeşleştirerek daima saygıyla anarlar.

Walter Scott'un romanında Selahaddin'in rakibi olarak gösterilen İngiltere Kralı I. Richard'a gelince; "Arslan Yürekli" lakabı verilmiş olan bu adam daha gençliğinde kuvvet ve cesareti, özellikle haşarılığıyla şöhret bulmuştu. Hükümdarlık tahtına oturunca Fransa Kralı Philippe Auguste ve Almanya İmparatoru Friedrich Barbarossa ile ittifak yaparak üçüncü bir Haçlı Seferi düzenlemiş ve deniz yoluyla Şam'a gelerek Akkâ'yı zaptetmiş-

ti. Fakat, müttefik krallar daha ileri gitmeye cesaret edemediklerinden ve Fransa Kralı askerinin geri kalanını alıp ülkesine döndüğünden ve bir aralık İngilizler Almanların bayraklarını yırttıkları için bunların da geri dönmelerinden dolayı, Filistin topraklarında yalnız Richard kalmış ve Selahaddin Eyyubî ile bir mütareke imzalamaya mecbur olduktan sonra nihayet Kudüs'ten vazgeçerek, o da ülkesine dönmüştür.

“Arslan Yürekli Richard” denilen bu gaddar hükümdar, Haçlıların bu üçüncü seferi esnasında o kadar zulüm ve şiddet, o derece kibir ve böbürlenme göstermiştir ki, müttefikleri bile kendisine kırılmışlar ve adını nefretle anmışlardır.

İşte Walter Scott, Selahaddin Eyyubî'nin yüce kişilik özellikleri ve ahlâkî yükseklikleriyle Richard'ın yaptığı zalimlikleri ve fitratındaki kötülüğü karşılaştırmıştır. Böylece tarihî bilgelik açısından bir ibret dersi olsun diye bu eseri yazmıştır ki, İslam hükümetlerinin tarihî geleneklerinin daima insanî faziletlere ve medenî güzelliklere uygun bulunduğunu ispat ettiğinden dolayı bizim için memnuniyet verici, yazarı için övgüyü gerektirici olsa gerektir.

Söze son vermeden evvel şurasını da arz edelim ki, Walter Scott tarihî hakikatleri asla bozmaksızın hikâyesinin zemînine itibarî (kurgusal), hayalî bazı detaylar eklemiş veya gerçek kişilere bazı roller vermiştir ki, bir roman yazarının hak ve yetkisi çerçevesinde olan bu kabil sanatkârane kurgulamaların hikâye zemînini bir derece daha süsleyeceği ve okuyucuların merakını bir kat daha çekeceği şüphesizdir.

Biz sözümüzü bitirdik. Şimdi de romancıyı dinleyelim.

M.H.

BİRİNCİ BÖLÜM

Çölde Bir Cenk

BİRÜŞSAM'IN kızgın güneşi ufukta henüz en yüksek noktaya varmamıştı ki Filistin toprağında Haçlı ordusuna katılmak üzere kuzeydeki uzak vatanını bırakıp gelmiş olan bir şövalye¹ atlı olarak Ürdün Nehri'nin döküldüğü Lut Denizi civarındaki kum çöllerinde dolaşmaktaydı.

Bu cengâver gezgin, günün birinci kısmında uçurumlardan, kayalardan pek zahmetle geçmişti. Sonra bu dar boğazlardan çıkarak geniş bir sahraya girdi. Öyle ki vaktiyle orada bir takım lanetlenmiş beldeler İlahî gazaba uğrayıp Allah tarafından gökten indirilen bir ateşle yakılmış ve tahrip edilmişti.²

Bir zamanlar bereketli ırmakların suladığı kadim Sodom şehrine ait bu latif ve verimli vadiyi korkunç bir çöle dönüştürerek bugün görüldüğü gibi ebediyen çorak, kurak kalmağa mahkûm etmiş olan o müthiş olayı aklına getirdiğinde, çöl gezgini yorgunluğunu, susuzluğunu, yolun tehlikelerini tümüyle unuttu.

Suyunun rengi de türü de diğer bütün göllerinkinden oldukça farklı olan Lut Denizi gibi karanlık, korku dolu bir su kitlesinin manzarası şövalyeye dehşet veriyordu. Titrek elleriyle istavroz çıkarmaya başladı: Eskiden bu mümbit vadiye ihtişamla yükselen nice mamurelerin şimdi şu naif dalgaların altında gömülü bulunduğunu hatırladı geçirdi. Yine hatırladı ki gökten düşen yıldırımlar yahut yeraltından çıkan ateşler sanki yok olmağa mahkûm bu mamurelerin defnedileceği kabri hazırlamıştı; işte onlar şimdi Lut Denizi'nin derinliklerinde gömülü duruyordu! O Lut Denizi ki, kasvetli suları kendi mecrasından başka bir yere akmaya layık değilmiş gibi, Okyanus'a bile haracını vermez!

¹ Ortaçağda din uğruna savaşmak üzere oluşturulmuş aristokrat sınıfına mensup adam.

² Lut kavminin yani Sodomluların yok edilmesi olayına işaret ediyor.

Bütün memleket ve civarı –Benî İsrail zamanında olduğu gibi– kükürtten, tuzdan ibarettir ve tarıma uygun değildir. Yeşillik namına bir ot filizi bile bitme imkânı bulmaz. Gölün suyuna “Ölü”³ adı verilmiş olduğu gibi, ülkenin toprağı da öyle nitelendirilmeli idi. Çünkü bu toprakta bitkiye benzer hiçbir şey yetişmiyor, hatta havasında kuş bile uçmuyordu: Gökyüzünün bu kanatlı sakinleri tamamen dağılmıştı! İhtimal ki, güneşin yakıcı tesiriyle gölün yüzeyinden buharlaşan kükürt ve zift kokusundan kaçmışlardı!

Güneş dayanılmaz hararettteki ışınlarını bu harabeler tablosu üzerine yayıyor, çölün akar kumunu atının ayaklarıyla aheste aheste çiğnemekte olan yalnız gezgin hariç, canlı namına hiçbir mahlûk sıcağın şiddetine karşı meydana çıkamıyordu. Süvarinin kıyafetiyle atının takımları gezip tozduğu memlekete asla uygun düşmüyordu. Sırtında uzun kollu bir zırh gömlekle ellerinde zırhlı iki eldivenin ve arkasındaki cevşenin⁴ ağırlığı kâfi değilmiş gibi, boynuna üçgen şeklinde bir kalkan asmış ve siperlikli çelik miğferi boynunun etrafına bağlı bir kukuleta ile örtülü bulunduğundan, sırtındaki cevşenle yüzünü örten sivri başlık arasındaki boşluk bu şekilde kapatılmıştı.

Vücudunun yukarı kısımları gibi belden aşağı kısmı da eğilip bükülmesi kolay olacak surette halkalı bir örme zırhla kapalı bulunduğundan, bacakları ve kalçası tamamıyla korunmuş ve eldivenlerine benzer bir çift kundura zırhı da ayaklarını koruma altına almıştı. İki yüzü keskin ve sapı bir haç teşkil eden enli ve uzun bir kılıç kuşanmış, bir tarafına dehşet verici bir hançer asmıştı. Şövalye başka silahlara tercih ettiği sivri uçlu uzun mızrağını eğerek yan tarafına bağlamış ve sapını özengeye dayamıştı. Bu suretle atın her hareketinde mızrak süvarinin arkasında bir taraftan diğer tarafa sallanıyor ve yukarı ucundaki üçgen şekilli şövalye bayrağı ya hafifçe esen rüzgâra uyarak dalgalanıyor yahut mızrağın sapı üzerine düşüyordu. Bu ağır donanım dizlere kadar inen nakışlı, fakat köhneleşmiş ve rengi solmuş bir çuha harmanîyi de ekleyecek olursak, şövalyenin kıyafetini tamamıyla tarif etmiş oluruz. Bu zırhlı gezgin bu çuha harmanîyi özel bir düşünceden dolayı omuzuna atmıştı: Hakikaten güneşin yakıcı ışınlarının doğrudan doğruya zırh giysi üzerine tesir

³ Gerçekten Avrupa dillerinde Lut Denizi’ne “Ölü Deniz” denilir.

⁴ Madenî örme zırh.

etmesine ancak bu harmanî engel oluyordu. Yoksa sıcaktan zırhlar ateş kesilir, şövalye için dayanılmaz bir hale gelirdi. Harmanînin muhtelif yerlerinde şövalyelik arması mevcuttu. Arma her ne kadar silinmişse de yere uzanmış şekilde resmedilmiş bir parstan müteşekkil bulunduğu ve bu hayvanın resmi altında:

“Uyuyorum, uyandırmayın”⁵

sözlerinin yazılı olduğu fark ediliyordu. Şövalyenin kalkanı üzerine de aynı arma işlenmişti. Lakin çarpışa çarpışa arma tamamen silinmişti. Yuvarlak ve dehşet verici miğferinin tepesinde sorgucu yoktu.

Kuzeyli Hıristiyanlar bu derece ağır ve taşınması zor zırh giysisinin koruması altında, savaşıacakları arazi ve iklimin tabii durumuna karşı da meydan okumak istemişlerse de, bunun verdiği zararları ve vahim neticelerini sonradan görmüşlerdir.

Atın takımları da süvarinin teçhizatı ve kuşandığı silahlar kadar ağır ve rahatsız ediciydi. Hayvana zırh levhalarıyla örtülmüş iri bir eyer vurulmuş ve bu eyer önden zırhlı bir göğüslüğe tutturulduğu gibi, arkadan da sağlam bir demir örtü atın sağrısını ve böğürlerini muhafaza altına almıştı. Eyer kaşının bir tarafına çelikten yapılmış müthiş bir topuz, diğer yanına yine öyle bir balta asılmıştı. Atın dizginleri zincirdendi ve bir alın zırhı da hayvanın başını örtüp muhafaza ediyordu. Hayvanın gözleri ve burun delikleri için açık yerler bırakılmış olan bu alın zırhının ortasında görülen boynuz gibi sivri ve kısa bir uç, hayvanın alnından ileri fırlamış ve bu suretle şövalyenin atı, antik çağ kavimlerinin ‘alnında tek boynuzla’ tasvir ettikleri gergedandan bir örnek olmuştu.

Bu dehşet verici silahlar ve zırh takımlarının ağırlığı gerçi tahammül edilecek gibi değildi, lakin ne şövalye, ne de atı bundan şikâyetçi idi: Uzun bir antrenman neticesinde hem binen hem de binilen bu ağır yükü taşımakta alışkanlık peyda etmişlerdi. Batıdan Filistin topraklarına doğru saldırıya geçmiş olan Haçlıların birçoğu bu sıcak iklim ile uyum sağlayamadan telef olmaktaydı. Pek çokları için de Birüşşam’ın havası zararlı değil faydalı olmuştu. Hikâyemizin cereyan ettiği sırada Lut Denizi’nin sahillerinde dolaşan şövalye de bu zümredendi.

⁵ Bizde “Uyur yılının kuyruğuna basma!” diye söylenen darbimeselin muadilidir.

Tabiat ana bu savaşçının beden uzuvlarına öylesine bir kuvvet bahşetmişti ki, sırtındaki zırhtan giysiyi –sanki örümcek ağı ipliğinden dokunmuş gibi- büyük bir kolaylık ve rahatlıkla taşıyordu. Şövalyenin mizaç ve bünyesi de pek kuvvetli, sıhhat ve âfiyeti mükemmel olduğundan iklim değişikliklerine, seferin meşakkatlerine ve her türlü mahrumiyete kolaylıkla mukavemet edebiliyordu. Huy ve meşrebine gelince, bunun da sağlamlık derecesi, bedenî yapısına uygundu. Eksik bir yön varsa, o da Filistin’de savaşmakta olduğu iki seneden beri –zaten pek az olan- nakdî birikiminin tükenmiş olmasıydı. Bütün Haçlılar, malî güçlerinde görülen eksikliği Filistin’in yerli halkını haraca kesmek suretiyle telafi etmek alışkanlığında oldukları halde, şövalye bu gibi vasıtalara başvurmadığından, paralar pek çabuk suyunu çekmişti. Hakikaten bu adam Haçlı hücumları esnasında yerli halkın mal ve canlarına tecavüz olunmayacağını vaad ederek, diğer Hıristiyanlar gibi zavallı Şam sakinlerini soymak veya hut kurtuluş fidyesi karşılığında önemlice bir savaş esirinin keselelerini boşaltmak suretiyle servet edinmek kötü yoluna yeltenmemişti.

Şövalyenin malî kudreti azaldıkça, beraberinde getirmiş olduğu savaşçılar da dağılmaya başlamıştı. Gerçekten silahtar sıfatıyla hizmetine aldığı bir savaşçı her türlü sefalet ve mahrumiyetlere katlanarak şövalyeyi terk etmemişse de, o sırada bu silahtar ağır bir hastalığa tutulduğundan zorunlu olarak efendisini takibe imkân bulamamış ve gördüğümüz gibi Suriye çöllerinde şövalye yalnız başına gezip dolaşmak durumunda kalmıştı. Lakin bu Haçlı savaşçısı taşıdığı kılıcı en güvenilir bir muhafız ve fanatikçe bağlı en sevimli bir arkadaş olarak telakki etmeye alışmış bulunduğu, maiyetindeki savaşçıların birer birer dağılması, gözüne o kadar önemli bir şeymiş gibi görünmüyordu.

Bununla beraber insanlar yeme içme, bedenini dinlendirme gibi ihtiyaçlardan ve zarurî maddelerden vazgeçemeyeceği için bizim çöl gezgini savaşçı da –bünyesinin çelik gibi güçlü, huy ve meşrebinin sabır ve metanetle yüklü olmasına rağmen-, beşer olması sebebiyle bunlara ihtiyaç duymak zaruretinden kurtulamamıştı. Bundan dolayı Lut Denizi’ni sağında bırakarak bir müddet ilerledikten sonra uzakta iki-üç hurma ağacı görünce çok sevinmişti. Çünkü bu hurma ağaçları orada berrak sulu bir kaynağın, belki de latîf bir pınar çeşmesinin varlığını bildirdiğinden, hem hararetini yatıştırarak, hem de

bir müddet dinlenebilecekti. Şiddetli sıcaklarda, çölün kızgın kumları üzerinde mesafeleri kat etmekten doğan yorgunluğa sahibinde görülen sabır ve tevekkülle tahammül etmiş olan at bile, sanki berrak suyun kokusunu uzaktan almış, kaynaktan içerek hararetini gidereceğini hissetmiş gibi bir hareketle başını yukarı kaldırmaya, burun deliklerini şişirmeye, adımlarını sıklaştırmaya başlamıştı. Ne fayda ki, şövalye ile beygirinin bu kadar heveslendikleri pınar çeşmesine erişmekten, ümit ettikleri istirahate kavuşmaktan önce daha bir takım zorluk ve tehlikelere maruz kalmaları mukadder imiş.

Hakikaten yalnız-yolcu henüz uzakça olan hurma ağaçlarına dikkat ve hasretle göz attığı sıradaydı ki bu ağaçların arasında bir şeyin kıvıldamakta olduğunu gözlemledi. Bir aralık bu cisim, kısmen hareketlerini örten hurma ağaçlarından ayrıldı. Büyük bir süratle şövalyeye doğru ilerlemeye başladı. Yaklaştıkça şekli daha iyi fark ediliyordu. Sonunda bunun ata binmiş bir cengâver olduğunu gördü ve daha çok yaklaşıncı, gerek sarık ve uzun mızrağından, gerek yeşil kaftanından bunun Arap yiğitlerinden biri olduğunu anladı.

Bu cengâver cins bir ata binmiş, kendisine doğru dörtlüye koşup gelmekte olduğu halde Haçlı savaşçısı bu atlı cengâverin bir kartal kanadı üzerinde uçar gibi olağanüstü bir süratle gelişine önem vermemek istiyor, ister dost, ister düşman sıfatıyla gelsin, kendisi bakımından telaşlanmayı gerektirmeyeceğini samimi bir böbürlenmeyle düşünüyordu. Hatta Haç'ın adanmış bir merdi, Hıristiyanlığın cesur bir ferdi olduğunu hesap ederek bu göz kamaştırıcı şimşegin bir düşman şeklinde tecelli etmesini daha çok istiyordu. Bununla beraber her hale karşı bir hazırlık olmak üzere mızrağını bağlı bulduğu eyerden çözdü. Sağ eline aldı. Sivri ucunu biraz yukarı kaldırarak sol eliyle dizginleri tuttu. Atını mahmuzlayarak vuruşmaya hazır bir savunma pozisyonu aldı.

Karşıdan gelen atlı ise Arap usulünce beygirini dörtlüye koşturarak mesafeleri uçuyordu. Şu kadar var ki, bu mâhir süvari atını mahmuz zoruyla koşturmadığı gibi dizgin vasıtasıyla da sevk ve idare etmiyordu. Bunun bindiği Arap atı, üzerindeki mahmuz yardımına başvurmak mecburiyetinde bulundurmayacak derecede cins bir hayvandı. Usta biniciye gelince: Adaleleri o kadar güçlü, bedenî azaları o kadar çevikti ki, hayvanın karnı neredeyse yere dokunarak koştuğu esnada, icabına göre sağa sola bükülüp eğiliyor ve

atını yönlendirmede büyük bir binici ustalığı gösteriyordu. Atının bu ustalık ve süratine şövalye büyük bir şaşkınlık ve hayretle bakıyor, kendini şiddetli bir ürküntü ve dehşet kaplıyor, bedenî azaları titriyordu.

Usta süvari, gergedan derisi kaplanmış, gümüş kakma ve nakışlarla süslenmiş olan değirmi ve hafif bir kalkanı güçlü koluna almış olduğu halde geliyor, şövalyenin taşıdığı ağır mızrağa karşı tutarak, düşmanın hamlelerini def etmek istiyormuş gibi bu narin savunma aletini Arap âdetince sağa, sola, öne doğru hareket ettiriyordu. Bu Arap kahramanı, nispeten pek ince olan mızrağını rakibinin yaptığı gibi bekleme halinde bulundurmuyordu. Sağ eliyle sapının ortasından tutmuş olduğu halde havada hareket ettiriyor ve sürekli başının üstünde çevirip sallıyordu. Kendisi nasıl müthiş bir süratle rakibinin üzerine geliyorsa, zırha bürünmüş rakibinin de onun gibi hayvanını dörtnala koşturarak karşı çıkacağını zannediyordu. Halbuki ehl-i Salip savaşçısı, sanki atını beyhude hareketlerle yormamak ve bulunduğu noktada rakibinin hücumuna karşı koymak düşüncesiyle hareketsiz bir savunma vaziyeti almıştı. Şövalye giymiş olduğu zırhın ağırlık ve mukavemetine, bindiği atın kuvvetine o derece güveniyordu ki, bu mukavemet ve ağırlığa süratli bir hareketten doğacak başka bir gücün eklenmesini adeta abes görmüş ve bundan dolayı hasmın hücumunu bekleyerek bulunduğu yerde heykel gibi durmuştu. Arap mücahidi umduğunun tersi olan bu durumu görünce Haçlı savunucunun maksadını anlamakta gecikmemiş ve şövalyeye karşı mızrak boyu yaklaşınca taklidi değil tasviri bile kabil olmayan oldukça kıvrak bir hareket ve bir süvari ustalığıyla atını hemen sola çevirerek düşmanın etrafında dönmeye başlamıştı.

Şövalye yerini değiştirmeden bulunduğu noktada sağa, sola, öne, arkaya dönüyor ve bu suretle cephesini daima Arap savaşçıya karşı bulundurmaya gayret ediyordu.

Savaş meydanının usta süvarisi, hasmını gafil avlayarak sağdan veya soldan yahut arkadan şiddetli bir hücum göstermek istiyordu. Lakin şövalyenin daima dikkatli bulunması ve ne taraftan saldırısa cephesini hemen o tarafa çevirmesi üzerine, yüz adım kadar geri çekilerek başka bir şekilde meydan okumayı duruma daha uygun görmüştü. Hızlı uçan bir şahinin balıkçıl kuşu üzerine atılmasına benzer kıvrak bir hareketle Arap cengâveri ikinci bir hücum daha

gösterdi. Lakin hasmı yine ustaca bir savunma pozisyonu almış olduğundan kargı kargıya, mızrak mızrağa, kılıç kılıca gelemediler. Arslan yaradılışlı mücahit üçüncü bir hücum daha gösterdiği sıradaydı ki, Haçlı şövalyesi bir müddetten beri yapılmış olan saldırılar ve hareketler üzerine artık hasmının tahammül gücünün kesilmiş olacağı zannına kapılarak hemen eyerin kaşında asılı bulunan dehşetli savaş topuzunu kavradı ve olağanüstü bir kol kuvvetiyle emîrin (çünkü karşısındaki hasmın Arap emîrlerinden biri olduğu halinden ve şanıdan anlaşılıyordu) başına doğru fırlattı. Yiğitliği açıkça belli olan cengâver, düşmanın nasıl bir tedbirle kendisini tehlide giriştiğini anlayınca hemen kalkanını başına tutarak siper aldı ve bu suretle topuz darbesini savuşturmaya muvaffak oldu. Haçlı savaşçının yakından cenk etmek istemediğini anlayan ve Haçlı muharebelerinde Hıristiyanların daima kullandıkları bu dehşetli topuzun etki alanının dışında bulunmayı akla ve tedbire daha muvafık gören Arap mücahidi, cenk meydanından epeyce geriye çekildi. Kargısını kuma sapladı. Sonra sırtında taşıdığı okun himmetine başvurdu.

Cesur görünüşlü emîr ok atmakta da pek mâhirdi. Yayı, oku hazırladı. Kendisine çekidüzen verdikten sonra atına bindi. Hasmının etrafında tekrar dönmeye başladı. İki üç defa dönüş yaptı. Fakat bu defaki dönüş dairesi evvelkilerden daha genişti. Bundan dolayı düşmanın o noktaya kadar topuzunu fırlatmasına ihtimal yoktu.

Cengin aldığı bu durumu ve şiddeti sanki hissetmiş gibi mücahidin altındaki cins Arap atı bir taraftan dehşetli surette kişnemekte, bir yandan da köpükler saçmaktaydı. Üstündeki cengâver ise Arap yiğitlerine mahsus korku verici bir seda ile “Hamle et ya Nasranî!” diye nara atıp şövalyenin etrafında durmadan dönerek meydan okuyordu. Bir aralık “Ya Hak!” nidasıyla yayı çekti. Hedefe isabetinden emin olarak oku attı. Okçu mücahit, beş altı defa bu hareketi tekrarladı. Lakin şövalyenin giyinmiş olduğu kalın zırh okun tesirine karşı kendisini her defasında korumuştur. Fakat Arap kahramanı yedinci oku atar atmaz düşmanın beygir üzerinden yere yuvarlandığını gördüğünden, atını hemen o tarafa sürdü. Mağlup hasmının göğsü üzerine oturmak ve bu suretle ya “aman” dedirmek yahut bütün bütün işini bitirmek istiyordu.

Lakin mağlup ve yaralı zannettiği düşmanın durumunu kontrol maksadıyla yanına yaklaştığı zaman, şövalyenin birdenbire doğru-

lup kuşağından yakalamak, beline sarılmak istediğini görünce hayrette kaldı. Hakikaten bedenî yapısı itibariyle savaşçı bir kahramandan ziyade güçlü adaleli bir pehlivan denmeğe layık olan Avrupalı, hasmını gafil avlayarak yanına kadar getirmek ve boğaz boğaza cenk etmek için böyle bir hileye başvurmuştu. Fakat cesur emîr, şövalyenin kımıldanmasına bile meydan vermedi. Arslan gibi sıçrayıp göğsü üzerine oturdu. Kılıcıyla işini bitirmek üzere iken mağlup düşmanın:

- Aman, ey yüce soylu Arap canıma kıyma!

Diye yalvarmağa başlaması üzerine:

- Korkma ey Nasranî! İslam'da aman dileylene kılıç çekilmez! Seni ölümden azad ettim!

Diyerek Haçlı savaşçının göğsü üzerinden kalktı ve akıcı bir Frenkçe ile:

- Zaten Müslüman savunucularla Haçlı saldırganlar arasında bugün bir mütareke yapılmıştır. Müslüman mücahitler için ahdi bozmak mümkün değildir ve düşünülemez. Bu, senin ebediyete kadar hayatını güvenli kılar. Ben sana hücum kasdıyla değil, memleketin yabancı olduğu için çölde susuzluktan telef olabileceğini düşünerek ve mütarekeye itimat ederek şu hurma ağaçlarının dibindeki pınarı haber vermek üzere atımı dörtünle koşturarak yanına geliyordum. Lakin sen mızrağını, topuzunu hazırlayarak cenk ister bir tavır aldın. Ben de sana böyle bir ibret dersi vermeye mecbur kaldım.

Sözlerini ekleyerek adeta özür dilercesine büyüklükler içinde büyüklük gösterdi.

Dikkat edilmelidir ki, Haçlı mutaassıp yığınları hikâyenin geçtiği tarihte uzun süre Filistin'de kalmış oldukları halde Arap dilinden ancak beş-on kelime öğrenebilmişlerdi. Halbuki Müslüman kavimler Haçlı olaylarından pek çok evvel "Bir kavmin dilini bilen onun tuzak ve hilesinden güvende olur." hikmetli sözüyle aydınlatılmış olduğundan Hilal'i savunanlar bu aydınlanmaya uygun davranarak Haçlılar arasında kullanılan karışık bir tür Frenk dilini meramlarını anlatacak kadar öğrenmişlerdi. Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında da hep bu dil konuşulurdu. Şövalye, cengâver süvarinin yüce gönüllülüğüne, ahlakî yüksekliğine hayran olduktan ve gerekli şükran ve minneti ifade ettikten sonra dedi ki:

- Mademki Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında düşmanlık terk edilmiştir, ikimiz arasında da sürekli olacak bir barış olmasını arzu ederim. Fakat hiçbir vakit bana zararınız dokunmayacağını nasıl garanti edersiniz?

- Eğer sana bir zararım dokunma ihtimali olsaydı seni kılıcımın altına aldığım sırada işini bitirirdim. Bunu yapmak için yiğitlere mahsus "Aman dileylene kılıç çekilmez!" sözünü kendime ilke edinmiş olmaktan başka hiçbir engel yoktu. Lakin ben senin canını şu şekilde bağışladıktan sonra, şayet eline bir fırsat düşecek olursa, sen benim canıma kasdetmeyeceğini ne şekilde garanti edersin? Gerçi hıyanet ile kahramanlığın bir arada olması enderse de, sırf taassubun yönlendirmesiyle İslam ülkelerini istila etmiş olan Haçlı yığınlarından şimdiye kadar gördüğümüz, işittiğimiz gaddarca ve haince hareketler bu konuda bizi şüpheye düşürmektedir.

Haçlı savaşçısı bu sözlere karşı susturucu bir cevap bulamadı. Yüce gönüllü rakibi hakkında şüpheye düştüğünden dolayı utandı ve nadim oldu. Pek az devam eden mütefekkirce bir sükûttan sonra dedi ki:

- Ey ikramı bol olan emîr! Bu ruh bedende durdukça size karşı iyi niyetten, minnettarlıktan başka bir hal ve harekette bulunmayacağımı kılıcımın kabzasını teşkil eden şu haç kısmı ile temin ederim.

- O halde şimdi kalkın da hurma ağaçlarının altındaki pınar başına gidelim. Hem hararetimizi giderelim, hem de istirahat edelim. Hayvanlarımız da su içsin, dinlensin.

Şövalye, Arap emîrinin bu teklifini büyük bir minnet ve nezakete kabul etti. Az önce birbirinin can düşmanı olan iki savaşçı, memnun bakışlarında hiçbir kin ve düşmanlık eseri görülmediği, hal ve hareketlerinde güvensizlik belirtisi olmadığı halde, at başı beraber âheste bir tempoyla latif vahaya doğru kararlı bir şekilde gittiler.

İKİNCİ BÖLÜM

Hurma Ağaçları Altında Bir Pınar

SAVAŞ VE TEHLİKE zamanlarını daima bir barış ve asayiş devresi takip eder. Hele derebeylik zamanını kapsayan eski yüzyılların örf ve âdeti gereğince savaş musibeti insanlığın başlıca ve en şerefli bir meşgalesi olduğundan, barış ve asayiş nimetinden nadiren beslenmiş, güvenlik ve huzurdan pek az istifade etmiş olan savaşçılar için düşmanlıklara ara verildiği zamanlar en latif, en tatlı günlerden sayılırdı. Barış ve barışıklık günleri ne kadar çabuk sona ererse mütareke müddetinin güzelliği ve hoşluğu da o kadar çok hissedilirdi.

Bir gün önce kılıç kılıca, boğaz boğaza cenk edilen, bir gün sonra yine öyle olması pek muhtemel bulunan bir düşman aleyhinde kesintisiz bir husumetin sürdürülmesi yiğitlik şanına layık görülmezdi. Hakarete bulunmak, rezil etmek, namus lekelemek gibi bir şahsî husumet konusu kışkırtmadıkça savaşçılar, karşılıklı katılımlarla oluşturulan sohbet ve işret meclislerinde barışçıl ilişkilerin hızlı akışından, kavgayla dolu hayatlarının fırsat verdiği derecede istifade ederlerdi. Din ve mezhep farklılığı, daha doğrusunu söylemek gerekirse Haçlı güruhunun mutaassıpça gayretleri Filistin toprağında Müslümanlarla Hıristiyanların hınç ve kinini bir kat daha şiddetlendirmişti. Böyle olduğu halde, gerek Hilal'i savunanlar, gerek Haç'ın savunucuları insanîyetli savaşçıların şanından ve tabîî niteliklerinden olan insanî bir duygunun önünde her türlü düşmanca hisleri ve nefsanî öfkeleri bir yana bırakırlar, mütareke zamanlarını dostça geçirirlerdi. Batılılar, Arapların yüksek ahlakını İspanya'da pek çok vesilelerle tecrübe ettikleri gibi, şimdi de bütün Avrupalılar Birüşşam'da, hem de gaddarca tecavüz ettikleri bir İslam diyarında, bütün Müslüman kavimlerin bu insanca duygularla dolu olduklarının

en şanlı, en şerefli delillerini ve örneklerini büyük bir hayretle görmüşlerdir. Müslümanların hiçbir vakit yemininde yalancı çıkmak istememesi, ahdi bozmanın en büyük namussuzluklardan sayılması daha yüce bir dine mensup oldukları iddiasıyla övünenlerin yüzlerini kızartmış olsa gerektir! Hilalin müdafileri –ister millî, ister şahsî olsun- akdettikleri mütareke hükümlerine tamamıyla riayet ederlerdi.

Savaşın şiddetini hafifleten bu yüksek ahlaktan tam anlamıyla nasibini almış olan Arap atlısı ve yanındaki Haçlı şövalyesi, hurma ağaçları pınarına doğru dizginlerini yönelttikleri esnada bir müddet her ikisi de derin düşüncelere dalmış gibi görünüyorlardı. Bindikleri atlara gelince, bu hayvanlar bile düşmanlığın kenara bırakıldığı zamandan sahipleri kadar faydalandıklarını hal diliyle anlatıyorlardı. Bununla beraber yiğit emîrin bindiği Arap atı vuruşma sırasında bir takım şiddetli ve seri hareketler yapmaya mecbur olmuşsa da yine şövalyenin altındaki Norman atı derecesinde yorgunluk hissetmiyordu. Bu hayvanın bütün bedenî azaları henüz ter içindeydi. Halbuki, Arap atının teri pek çabuk kurumuş, dizginler ile sırtındaki örtünün ötesine berisine saçılmış olan köpüklerden gayri cins atın üzerinde terden eser kalmamıştı. Zırhlı Hıristiyan'ın büründüğü kisvenin ağırlığı zaten tahammülü aşıyordu. Beygirin sırtındaki zırhların ağırlığı da buna eklenince biçare hayvan akar kumlar üzerinde pek güçlüklerle yürüyor, yürüdükçe ayakları dizlerine kadar kuma battığından yorgunluğu bir kat daha artıyordu. Arap süvari ise yöneldikleri yol üzerinde, Arap atının kanatlanmış uçuyormuş gibi çabuk ve çalâk gidişiyile atını sağa, sola oynatarak şövalyeye refakat ediyordu. Beygirinin çektiği zahmet ve müşkülâtın farkına varan Haçlı savaşçısı bir aralık attan indi. Hayvanı yedeğine aldı. Lakin şimdi de kendisi kuma batıyor, zırh ayakkabıları görünmez oluyordu. Bir müddet bu şekilde yol aldılar, nihayet varmak istedikleri hurma ağaçlarının serin gölgesi altına ulaştılar. Bu gönül ferahlatıcı yeri latif bir pınar çeşmesi süslemekte ve bundan çıkan berrak ve leziz su kim bilir nice yanık seyyahlara taze hayat bahşetmekteydi.

Sefer vaktinde barış nimeti –isterse bir an sürsün- bir cengâver için ne kadar tatlı ise çorak, sıcak bir çölün ortasındaki çimenzarının manzarası da bir yolcu için o kadar sevimidir. Hakikaten başka yerlerde olsa ihtimal ki buraya pek de rağbet edilmez ve ilgi çekmez. Hele bu gibi güzel yerleri çok olan memleketlerde belki de hiç

ehemmiyet verilmez. Fakat ucu bucağı olmayan cehennem gibi bir çölde, gölge ve serinlik namına bu noktadan başka hiçbir yer bulunmaz, susuzluğu gidermek için hiçbir kaynağa rastlanmazsa, bu pınar başı ile etrafındaki yeşillığe cennet bahçesi dense yeridir. Pınarbaşı başlangıçta çölün ortasında bir kaynaktan ibaretmiş. Ne zaman ki Birüşşam bir İslam mamuresi olmuş, hayırseverlerden biri bu kaynağı da imar eylemiş... Kaynağın zamanla toprak içinde kaybolmasına veyahut en hafif bir rüzgârın etkisiyle bütün çölü kaplayan toz bulutlarının altında kalıp kullanılmaz hale gelmesine imkân vermemek üzere, o hayır sahibi kaynağın etrafına sağlam bir duvar, üzerine de Arap mimarîsi tarzında renkli bir kubbe yaptırarak latif bir pınar çeşmesi oluşturmuş. Kaynağın fazla suyu hurma ağaçlarının altına akıtılmak suretiyle bunların büyümesi sağlanmış ve suladığı alan üzerinde zümrüt gibi bir çimenzar ortaya çıkmasına hizmet etmiş.

İki yolcu işte böyle bir yerde durdular. Her biri alıştıkları şekilde kendi atıyla meşgul olarak hayvanlarının eyerini, dizginlerini, gemini çıkardılar. Kendileri çeşmeden akan berrak su ile hararetlerini yatıştırmazdan evvel yalakta atlarını sulamaya himmet ettiler. Hayvanların kalp bağından ve böyle yeşillik ve sulak bir yeri terk edip kaçmayacaklarından emin oldukları için atları başıboş bıraktılar. Bundan sonra çimenliğe oturdular. Her biri yolluk nevalesini çıkardı. Lakin pek sade olan bu yemekle iştahlarını yatıştırmaya koyulmazdan evvel gerek emîr, gerek şövalye büyük bir merakla birbirlerini bakışlarıyla incelemeğe başladılar. Bu da pek tabîî bir ruhî durumdu. Biraz evvel vuku bulan vuruşmada kahraman emîrin göstermiş olduğu cengâverce ustalık ve âlicenapça hareket Haçlı savaştının olağanüstü şaşkınlığına sebep olduğu gibi, Hilal müdafii de teke tek karşısına çıkmaya cür'et etmiş olan bu şövalyenin cüsse ve kuvvetini yakından incelemek istiyordu.

İki savaştının boyları, simaları, cüsseleri arasında büyük bir tezat vardı. Her ikisi de mensup olduğu kavmin birer numunesi idi: Frenk, eski Got kavmi modelinde yaratılmış dev cüsseli, kuvvetli bünyeli bir adamdı. Miğferini çıkardığı zaman kestane sarısı renginde kıvrıkcık saçlarla çevrili bir baş görüldü. Devamlı surette havaya maruz bulunmayan ve iri mavi gözlerinin, sarı saçlarının rengi ile daha fazla uyum sağlamış olan bedeninin diğer azalarının renginden anlaşıldığı kadarıyla, bu Avrupalı'nın yüzünü güneş yakmış, cildinin

tabiî renginden daha koyulaşarak çehresi esmerleşmişti. Üst dudaklarını iri bir bıyık örtmekteydi. Norman âdeti üzere çenesi özel bir itina ile tıraş edilmişti. Kısacası çekme burunlu, büyükçe ağızlı, beyaz dişli, küçük başlı, iri vücutlu, uzun boylu, otuz çağlarında bir adamdı. Konuşma tarzına, tavır ve hareketine bakılırsa emre uymaktan ziyade emir vermeğe, kumanda etmeğe alışık olduğu anlaşılıyordu.

Doğulu mücahidin beden yapısı batılı savaşçının cüssesi ile dikkat çekici bir tezat teşkil ediyordu. Ortadan biraz uzun olan emîrin boyu dev endamlı şövalyeninkinden en az üç inç⁶ daha kısa ve bununla beraber gayet dengeli idi. Beden yapısı ile mütenasip ve şahsı ile uyum içinde olan kol ve ellerinin çarpışma sırasında görülen kuvvet ve şiddete yatkın olamayacağı, ilk anda akla gelebilirdi. Fakat, dikkatle gözlenince, bünyesinin et ve yağdan müteşekkil kaba ve ağır bir vücuttan ibaret olmadığı da belli oluyordu. Kemik ve sinirden oluşmuş beden azalarının ve adalelerinin hafifliği savaşın gerektirdiği işlere ve zorluklara direnmek açısından Arap cengâverinin Frenk savaşçıya kat kat üstün bulunduğunu, şövalyenin uzun boylu ve iri vücutlu olmasının kuvvet bakımından bir üstünlük teşkil edeceği farz edilse bile, bedenî ağırlık gibi büyük bir mahzurun bu kuvveti hükümsüz bırakacağını ve şövalyenin hiçbir vakit Arap mücahidi derecesinde hızlı ve kıvrak bir savaşçı sayılamayacağını itiraf etmek lazım gelir.

Hilal savaşçısının latif yüzü mensup olduğu Doğu kabilesi halkının sevimli simasına hakkıyla benziyor ve Avrupa'da bizim Ortaçağ kahvehane şairlerinin cahilce ve mübalağalı bir şekilde destanlarla her birini bir gulyabani şeklinde tarif ettikleri İslam mücahitlerinin korkunç çehresine hiç uymuyordu. Doğu güneşinin hararetinin şiddetinden ziyadesiyle esmerleşmiş olan yüzünün hatları gayet muntazamdı. Özel bir ihtimam mahsulü olduğu görülen uzun bir sakal bu bahadırca simayı süslüyor, çekme bir burunla cevval iki siyah göz de ona ayrıca bir farklılık kazandırıyor. Dişleri ise beyazlıkta fildişine benzetilebilirdi. Velhasıl o sırada dev cüsse, güçlü bünye sahibi rakibinin yanı başında çimenler üzerine uzanmış o Arap bahadırının şahsı ve bünyesi, taşıdığı kabzası Şam işiyle süslü dar, hafif ve fakat gayet keskin namlulu kılıcı ile Avrupalı şövalyenin taşıdığı kadîm

⁶ 1 inç 2.54 cm.dir. (E.K.)

Gotik tarzındaki dehşet verici uzun ve ağır kılıç arasında görülen de aynı tezadı oluştuyordu. Emîr de hasmı gibi otuz çağlarında bir bahadırdı. Yemyeşil çimenler üzerinde istirahat ettikleri müddetçe her iki cengâver birbirleriyle rekabet edencesine nezaket göstermekten ve zarif davranışlarda bulunmaktan geri kalmıyorlardı.

Bir müddet dinlendikten sonra yemek yemek hatırlarına geldi. Fakat Arap mücahidinin gıdası daha sade idi. Açlığını gidermek için “Bismillah” diyerek yemeye başladığı, bir parça ekmekle bir avuç hurma Arap cengâverine yetmişti.

Haçlı savaşı ise Hristiyan usulünce bir istavroz çıkardı. Bundan sonra beraberinde getirmiş olduğu domuz eti ile tıka basa karınını doyurmaya koyuldu. Yemek sırasında İslam mücahidi kaynağın berrak suyundan içiyor, Hristiyan savaşı ise çotrasında⁷ taşıdığı şarabı yuvarlıyordu.

İki savaş erbabının beslenme şekli arasındaki farklılık, bunların kalplerinde yerleşmiş olan hor görme duygusunu bir kat daha şiddetlendirecek hallerdendi.

Şövalyenin büyük bir iştahla yiyip içmekte bulunduğu iki nevalenin biri insan cinsi için müthiş bir hastalığın oluşmasına yol açtığından; diğeri ise akıl ve şuuru kaybettiren bir kötülükler anası olduğundan dolayı, İslam dinince her ikisi de yasaklanmış şeylerdendi. Bundan ötürü dinen bundan yasaklı olmayan Haçlı savaşı şarabı içtikçe, tabiatıyla Hilal mücahidinin kin ve öfke dolu bakışlarını da üzerine çekiyordu. Lakin biraz evvel kavmî husumetini fiilî belirtileriyle ortaya koymuştu. Hal böyleyken, canını bağışlayarak affettiği ve şimdi kendisinin koruması altında saydığı bir Hristiyan cengâverinin, mezhebinin izin verdiği şeylerden bu şekilde istifade etmesi üzerine, hakkında engelleyici bir davranışta bulunmayı yüce şanına layık görememiş ve şövalyenin hareketine göz yummuştu. Bununla beraber kendisi lezzetli yiyeceğini bitirdikten pek sonra dahi hâlâ yemek içmekle meşgul bulunan şövalyenin bu iğrenç iştihasını bir müddet sükûnetle incelemekten kendini alamadı ve sonunda hiddetli bir tavırla dedi ki:

- Ey Haçlı savaşı! Senin nasıl midesine düşkün bir cengâver olduğunu görüyorum! Lakin insaf et! İnsanca cenk edecek bir kim-

⁷ Çotra: Ağaçtan yapılmış su kabı, matara. (E.K.)